

сприяє розвитку у них самостійності, відповідальності у своїх силах, індивідуальних здібностей та творчих можливостей.

У педагогічній літературі виділяють різні функції контролю. Так, Т.А.Ільїна вказує на три з них: *контролюючу, навчальну і виховну*. Контролююча функція основна, а дві інші - супровідні, хоча вельми й важливі. Ю.Б.Зотов виділяє в контролі такі функції:

- керівництво процесом засвоєння, його корекція;
- виховання пізнавальної мотивації і педагогічна стимуляція учнів до діяльності;
- навчання і розвиток.

В інших джерелах визначено більше функцій: навчальну, діагностичну, виховну, розвивальну, стимулюючу, орієнтовну тощо. Вважаємо, що для практичної діяльності вчителя зручно й правильно орієнтуватися на контролюючу, навчальну, діагностичну й виховну функції, які, на наш погляд, вбирають у себе всі інші.

Отже, дотримання умов організації самостійної роботи молодших школярів на уроках рідної мови позитивно впливає на її результативність.

Література

1. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване навчання й виховання. - К.: Прес, 2001. -546с.
2. Державний стандарт загальноосвітньої початкової школи //Поч. школа. -2001. -№1. -С.42-43.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. -К.: Абрис, 1997. -367с.

І.А.Кравцова, С.П.Свінцева

ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ МАЛИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ЖАНРІВ

На современном этапе развития новой начальной школы определены главные задачи учебных занятий по украинскому языку – пополнение и активизация лексического запаса, формирование умений и письменной речи, обеспечение умственного развития школьников.

Важнейшим средством влияния на ребенка является красота и величие, сила и выразительность родного слова. В общении с природой слово становилось в руках учителя средством, с помощью которого он открывал глаза детям на духовное богатство окружающей среды. Через красоту увиденного и услышанного, дети воспринимают самые тонкие оттенки слова и через слово красота входила в их души.

The aims of the lessons in the Ukrainian language, which are enlarging and activization of lexicon, forming and developing of the skills of oral and written spuch, supplying of the mental development of pupils, are defined on the present stouge of the new junior school's development.

The most important device of influence on a child is beauty and magnificence, power and expressiveness of native words. Children can understand the dupest colour of words through the words the beauty enters their souls.

На сучасному етапі розбудови нової початкової школи визначено головні завдання навчальних занять з української мови – поповнення й активізація лексичного запасу, формування вмінь усного і писемного мовлення, забезпечення розумового розвитку школярів.

Найважливішим засобом впливу на дитину є краса і велич, сила і виразність рідного слова. У спілкуванні з природою слово ставало в руках учителя знаряддям, за допомогою якого він відкривав очі дітям на духовне багатство навколишнього світу. Через красу побаченого й почутого, діти сприймали найтонші відтінки слова й через слово краса входила в їхні душі.

“Засвоюючи рідну мову легко й без великих зусиль, кожне нове покоління засвоює в той же час плоди думки й почуття тисячі поколінь, що передавали йому... Не умовних звуків тільки вчиться дитина, вивчаючи рідну мову, а п'є духовне життя й силу з рідної груді рідного слова” [4,49].

Оволодіння учнями мовою – необхідна передумова успішного здійснення процесів розуміння і їх розвитку.

Дитина приходить до школи маючи певний словниковий запас. Головним у педагогічному розвитку її мовлення є те, що вона починає свідомо вживати різні форми слова.

На думку В.В.Андрієвської для формування способів розвитку думки у мовленні учнів початкових класів необхідно:

- створювати активну установку на адекватну передачу думки в мовленні;
- підбирати завдання, в яких поєднано розв'язання мислительних і комунікативних задач;
- допомагати усвідомлювати типові порушення структури в мовленні товаришів;
- сприяти в усвідомленні й аналізі власних прийомів уточнення думки у мовленні;
- виробляти в учнів спеціальні форми самоконтролю власного мовлення [5,348].

Ж.Піаже пропонує розглядати мовлення дітей 6-8 років у таких функціональних формах:

- повторення (дитина повторює почуте слово, не звертаючи уваги на його суть);
- монолог (дитина говорить ні до кого не звертаючись);
- колективний монолог (дитина звертається до уявного співбесідника);
- повідомлення (дитина обмінюється думками з товаришами чи дорослими з бажанням, щоб її слухали і розуміли);
- критика;
- наказ;
- прохання й погрози;
- питання і відповіді.

Їх співвідношення є одним з показників розвитку мовлення молодших школярів.

Мовлення відіграє важливу роль в навчанні і розвитку учнів. Воно само по собі не спричиняє утворення нових дій, зате є необхідним засобом їх формування. Його значущість у цьому процесі обумовлюється ступенем оволодіння учнями багатствами рідної мови, а він, у свою чергу, - навчанням і практикою спілкування. Навчання сприяє диференціації функцій мовлення учнів, його інтеріоризації, виникненню його нових видів, лексичному збагаченню і граматичному вдосконаленню. Розвиток мовлення учнів залежить від системи занять з рідної мови.

Робота з розвитку мовлення молодших школярів включає такі основні напрямки:

- удосконалення звуковимови учнів і підвищення їхньої вимовної культури;
- збагачення, уточнення й активізація словникового запасу молодших школярів, уміння вживати слова у властивому для них значенні, користуватися виражальними засобами мови залежно від ситуації;
- послідовно і логічно викладати думку;
- удосконалення граматичного ладу мовлення дітей;
- оволодіння нормами українського літературного мовлення;
- засвоєння найважливіших правил спілкування.

Ці напрямки роботи з розвитку мовлення становлять основу для формування у молодших школярів умінь сприймати, відтворювати і будувати зв'язні висловлювання різних типів і стилів.

У ході свого розвитку мови дітей тісно зв'язана з характером їхньої діяльності і спілкування. Розвиток мови проходить в кількох напрямках:

- удосконалюється її практичне вживання у спілкуванні з іншими;
- мова стає основою перебудови психічних процесів;
- мова – як знаряддя мислення.

Дитина шести років не тільки користується мовою, а й усвідомлює її будову, що має важливе значення для наступного оволодіння грамотою.

У дітей, коли вони намагаються про щось розповісти, з'являється типова мовна конструкція, дитина спочатку вводить займенник (“вона”, “він”), а потім, як би почуває неясність свого викладу, пояснює займенник іменником: “він (колобок) покотився”, “вона (дівчинка) побігла”. Це істотний етап у мовному розвитку дитини. Ситуативний спосіб викладу переривається поясненнями, орієнтованими на співрозмовника. Питання викликають на цьому етапі мовного розвитку бажання відповідати детальніше і зрозуміло.

Ситуативність мови в першокласників помітно знижується. Це виражається, з одного боку, у зменшенні кількості вказівних часток і прислівників місця, з іншого боку, у

зменшенні ролі образних жестів при розповіді. Словесний зразок впливає на формування зв'язних форм мови. Але опора на наочний зразок підсилює ситуативні моменти в мові дітей, збільшує моменти експресивності.

За даними А.М.Леушиної, в міру збільшення кола спілкування і в міру росту пізнавальних інтересів дитина опановує контекстною мовою. Це свідчить про ведуче значення засвоєння граматичних форм рідної мови. Дана форма мови характеризується тим, що її зміст розкривається в самому контексті і тим самим стає зрозумілим для слухача, поза залежністю від обліку ситуації [2,237]. Контекстною мовою дитина опановує під впливом систематичного навчання. На заняттях у першому класі дітям доводиться викладати більш відведений зміст, у них з'являється потреба в нових мовних засобах і формах, що діти запам'ятовують з мови дорослих. Дитина шести років в цьому напрямку робить лише найперші кроки, а подальший розвиток мови відбувається протягом усього навчання. Згодом дитина починає усе більше і доречніше користуватися то ситуативною, то конкретною мовою в залежності від умов характеру спілкування.

Не менш важливою умовою для формування мови першокласника є оволодіння мовою як засобом спілкування. За даними Д.Б.Ельконіна, спілкування в дошкільному віці носить безпосередній характер [5,348]. Спілкування містить у собі досить можливостей для формування мови, які являють собою зв'язне висловлювання – розповідь, повідомлення. У дітей шести років виникає потреба пояснити однолітку зміст нової гри, будову іграшки і багато чого іншого. У ході розвитку спілкування відбувається зменшення ситуативних моментів у мові і перехід до розуміння на основі власне мовних засобів. Таким чином, починає розвиватися пояснювальна мова.

Розвиток мови відіграє головну роль у процесі мовного розвитку першокласників. У ході розвитку дитини утворюються нові форми мови. Перехід до конкретної мови відбувається у тісному зв'язку з оволодінням словниковим складом і граматичною будовою мови.

У дітей шести років зв'язна мова досягає досить високого рівня. На питання дитина відповідає досить точними,

короткими чи розгорнутими відповідями. Розвивається уміння оцінювати висловлення у відповіді однолітків, доповнювати чи виправляти їх. На шостому році життя дитина може досить послідовно і чітко скласти описову чи сюжетну розповіді на запропоновану їй тему. Однак діти усе частіше мають потребу в попередньому зразку вчителя. Уміння передавати в розповіді своє емоційне відношення до описуваних предметів чи явищ у них розвинуто недостатньо.

У дітей першого класу розвиток мови досягає високого рівня. Накопичується значний запас слів. Зростає питома вага простих і складних речень. У дітей виробляється критичне відношення до граматичних помилок, уміння контролювати свою мову.

А.Н.Гвоздєв відзначає особливу мовну обдарованість дітей молодшого шкільного віку. Дитина контролює форми, вільно оперуючи значимими елементами, виходячи з їхніх значень. Ще більше самостійності потрібно при створенні нових слів, тому що в цих випадках створюється нове значення, для цього потрібна різнобічна спостережливість, уміння виділяти відомі предмети і явища, знаходити їхні характерні риси [1,152].

Використовуючи у своїй мові прислів'я і приказки діти вчать ясно, лаконічно, виразно виражати свої думки і почуття, інтонаційно забарвлювати свою мову, розвивається уміння творчо використовувати слово, уміння образно описувати предмет, дати йому яскраву характеристику.

Відгадування і створення загадок також впливає на різносторонній розвиток мови дітей. Вживання для створення в загадці метафоричного образу різних засобів виразності (уособлення, використання багатозначності слова, визначень, епітетів, порівнянь) сприяють формуванню образності мови дітей молодшого шкільного віку.

Загадки збагачують словник дітей за рахунок багатозначності слів, допомагають побачити вторинні значення слів, формують уявлення про переносне значення слова. Вони допомагають засвоїти звуковий і граматичний лад мови, змушуючи зосередитися на мовній формі й аналізувати її [3,95].

Ю.Г.Ілларіонова вважає, що використання загадок у роботі з дітьми сприяє розвитку в них навичок мови – доказу і

опису. Уміти доводити – це не тільки вміти правильно, логічно мислити, але і правильно виражати свою думку, наділяючи її в точну словесну форму. Мова – доказ вимагає особливих, відмінних від опису й оповідання мовних зворотів, граматичних структур, композиції. Звичайно молодші школярі у своїй мові цим не користуються, але треба створити умови для їхнього розуміння й освоєння [3,126].

Щоб діти швидше опановували описовою формою слова, треба звертати їхню увагу на мовні особливості загадки, вчити розуміти красу і своєрідність художнього образу, розуміти, якими мовними засобами він створений, виробляти смак до точного й образного слова. З огляду на матеріал загадки, необхідно навчити дітей бачити композиційні особливості загадки, почувати своєрідність її ритмів і синтаксичних конструкцій.

За допомогою загадки в дітей розвивається чуйність до мови, вони вчаться користуватися різними засобами, відбирати потрібні слова, поступово опановуючи образною системою мови.

Граматичне розмаїття коліскових пісень сприяє освоєнню граматичного ладу мови. Навчаючи дітей утворювати спільнокореневі слова, можна використовувати ці пісні, тому що в них відображаються добре знайомі дітям образи.

Потішки, скоромовки, прислів'я, приказки є найбагатшим матеріалом для розвитку звукової культури мови. Розвиваючи почуття ритму і рими, ми готуємо дитину до подальшого сприйняття поетичної мови і формуємо інтонаційну виразність його мови.

Незамінним матеріалом для дикційних вправ є прислів'я, приказки, пісеньки, загадки, скоромовки. Малі форми фольклору лаконічні і чіткі за формою, глибокі і ритмічні. З їхньою допомогою діти вчаться чіткій і дзвінкій вимові, проходять школу художньої фонетики. На думку К.Д.Ушинського, прислів'я і приказки допомагають “виламати” мову дитини на український лад [4,65].

Цільове призначення дикційних вправ різноманітне. Вони можуть бути використані для розвитку гнучкості і рухливості мовного апарату дитини, для формування правильної

вимови звуків мови, для засвоєння вимови звуків, що важко поєднуються, і слів, для засвоєння дитиною інтонаційних багатств і різного темпу мови. Усе це можна знайти в народній педагогіці.

Народна творчість має велике пізнавальне значення, їй завжди властиве реалістичне сприймання і відображення дійсності, романтичний порив у краще майбутнє, в ній яскраво виявлено національну самобутність народу. Її вплив на розвиток мови дітей незаперечний.

Література

1. Бородич А.М. Методика розвитку языка детей. – М.: Образование, 1981. – 255 с.
2. Венгер Л.А., Мухина В.С. Психология. – М.: Образование, 1988. – 328 с.
3. Илларионова Ю.Г. Учите детей отгадывать загадки. – М.: Образование, 1976. – 127 с.
4. Ушинський К.Д. Про народність у громадянському вихованні: Твори у 6 т. – Т.1. - К.: Радянська школа, 1954. – С.49.
5. Эльконин Д.Б. Детская психология: развитие от рождения до семи лет. – М.: Образование, 1960. – С.348.

І.С.Зоренко

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ УЧНІВ

В статье рассмотрены проблемы использования дифференцированных заданий на уроках иностранного языка.

The article studies the problems of using various tasks at foreign languages lessons.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної школи в Україні характеризується посиленням уваги до особистості учня і зумовлює потребу в гуманістичних особистісно зорієнтованих технологіях навчання, які мають врахувати такі його аспекти: соціальний (бути варіативними, забезпечувати різнорівневу підготовку); дидактичний (спиратися на загально дидактичні положення й мати